

ДЕЯКІ КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ В СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

А. В. Курова

д. психол. н., професор кафедри соціальної психології ФПСР
ОНУ імені І. І. Мечникова

Актуальність даного дослідження обумовлена недостатнім рівнем опрацювання даного питання сучасною психологічною наукою, коли в умовах невизначеності, в умовах війни та відсутності впевненості в завтрашньому дні, комунікативні потреби особистості набувають особливої значущості. Сьогодні під час постійно змінюваних соціально-економічних, політичних, психологічно- побутових умов громадяни України стикаються із ситуацією невизначеності майже в усіх сферах своєї життєдіяльності. Така ситуація невизначеності також може бути охарактеризованою і нестабільністю, яка є об'єктивною або суб'єктивною, оскільки зараз наші громадяни не мають чіткого уявлення про те, що буде відбуватися у їх житті завтра. Отже, перед нами постає необхідність розвитку нового типу сучасної особистості, яка вмє встановлювати контакти, комунікувати та створювати гармонійні взаємини з оточуючими. Зазначимо, що ми говоримо про необхідність організувати взаємодію зі співрозмовниками, розуміючи їхню індивідуальність та неповторність, а також мається на увазі необхідність організувати спільну діяльність, розвивати міжособистісні відносини.

Така ситуація нестабільності є основною причиною виникнення ситуації невизначеності, під якою в психології розуміють: незавершеність процесу сприйняття, в ситуаціях, коли особистість стикається з нестачею, нечіткістю зовнішньої інформації (А. В. Курова [5]); якусь нову, складну ситуацію, яка має багато різних інтерпретацій, або яку важко вирішити (Ю. В. Гончаренко [3], Ю. В. Мельник [8]); повну відсутність інформації про способи дії у незнайомій ситуації (П. В. Лушин [6]) тощо.

Для реалізації поставленої мети, для вивчення психологічних особливостей комунікації в ситуації невизначеності, нами було використано методикау В. В. Синявського та Б. А. Федоришина

(КОС-2) для виявлення комунікативних схильностей особистості.

У дослідженні взяли участь 265 осіб віком від 35 до 66 років, з них 96 чоловіків та 169 жінок. З них деякі (58 осіб) самотні, решта – 207 живуть із рідними. Більшість респондентів – мешканці міста (понад 67%), лише 89 осіб – за містом у селах та селах. 76 осіб мають середній чи неповний середній рівень освіти, 63 – освіта середня спеціальна, 122 – вища освіта та 4 осіб не вказали свого рівня освіти. Зі всіх людей, що взяли участь у дослідженні, працює 189 осіб (прибиральниці, вчителі, медичні сестри, сторожа, охоронці, касири, продавці товарів тощо), 70 – не працюють, а 6 респондентів не вказали своєї зайнятості.

За результатами проведеного емпіричного дослідження було виявлено, що респонденти мають середній рівень прояву комунікативних схильностей, вони прагнуть встановлювати контакти з іншими людьми, але з різних причин та обставин ці контакти не є довготривалими. Тому ці комунікативні аспекти в подальшому рекомендовано розвивати.

Якщо порівняти отримані результати показників комунікативних схильностей за такими показниками, як стать, місце проживання, рівень отриманої освіти, громадську діяльність, наявність працевлаштування, задоволеність рівнем власного фізичного та психологічного здоров'я та свого життя в цілому, зазначимо, що за комунікативними показниками вищими значення виявлені у жінок, а не у чоловіків; у мешканців сіл, а не у городян. Також вищі показники було зафіксовано у респондентів, які мають вищий рівень освіти, у порівнянні із середнім неповним або середнім професійним; у тих, хто працює, ніж у тих, хто без роботи; у респондентів, які активно беруть участь у громадському житті та у тих, хто задоволений рівнем власного життя.

Також було виявлено, що працюючі жінки, які дуже активні у громадському житті та задоволені своїм життям, мають вищі комунікативні показники, у порівнянні з чоловіками, які не мають роботи та не залучені до громадського життя, та, таким чином, незадоволені рівнем власним життям. Так, жінки респонденти хочуть частіше встановлювати контакти, спілкуватися з оточуючими, обмінюватися з ними інформацією, своїми емоціями та життєвим досвідом. Також, ці жінки краще

формулюють та ставлять мету та життєві завдання, мають активну комунікацію, широке коло співрозмовників і займаються своєю діяльністю ефективніше, при цьому ще й мають вищі показники задоволеності рівнем власного життя.

Варто також зазначити, що найнижчі комунікативні показники були зафіксовані у респондентів, які не задоволені своїм життям. Отже, це дає нам можливість зробити висновок, що професійна зайнятість, активна участь у громадському житті та задоволеність рівнем власного життя мають найбільший вплив на динаміку розвитку комунікативних схильностей особистості в ситуації невизначеності. Також було встановлено, що на прояв комунікативних схильностей впливає стать, умови проживання, місце проживання, рівень освіти, діяльність, у тому числі й громадська, рівень задоволеності своїм життям та здоров'ям. З усіх досліджених факторів, на динаміку комунікативних схильностей у респондентів найбільший вплив має саме професійна зайнятість та задоволеність рівнем власного життя.

Література

1. Ващенко І.В., Іваненко Б.Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Київ : ПНУ імені Івана Огієнка ; Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2018. Вип. 40.- С. 42-51.
2. Волинець Н.В. Психологічні особливості особистісного благополуччя в професійній сфері життєдіяльності: монографія. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2019. 620 с.
3. Гончаренко Ю.В. Способи організації життєвого простору особистості в умовах невизначеності. Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2017. Том. VII. Вип. 44. С. 81– 91.
4. Курова А.В. Ситуація невизначеності у парадигмі сучасних викликів суспільства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія. Видавничий дім: «Гельветика», 2021. Вип.4. С. 51-56.
5. Курова А.В. Емоційно-ціннісна парадигма дослідження психологічного здоров'я в умовах невизначеності. Габітус:

«Гельветика». Випуск 39. 2022. С. 217-223.

6. Лушин П.В. Невизначеність і типи ставлення до неї: ситуація психологічної допомоги. Психологічне консультування і психотерапія. 2016. Т. 1, № 5. С. 33–40.

7. Максименко С.Д. Життєвий шлях особистості як базова категорія генетичної психології. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки. 2014. Вип. 2.12. С. 5–13.

8. Мельник Ю.В. Оцінка особистістю життєвої ситуації як невизначеної в різних сферах її життєдіяльності. Психологічний часопис : збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. No 11. Вип. 5. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2019. С. 191–203.

9. Рисинець Т.П., Потоцька І.С., Лойко Л.С. Психологічний аналіз категорій життєвої ситуації та складної життєвої ситуації. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2016. Вип. 2.1. С. 69–73.

10. Melnychuk, S., Kurova, A. & all (2021). Theoretical fundamentals of study of values and value orientations in management of psychological scientific space. Journal of management Information and Decision Sciences, 24(2), P. 1–6.